

**FITONIMI U
KUĆNIKU
JOSIPA STIPANA
RELKOVIĆA**

prof. dr. sc. Bernardina Petrović
bernardina.petrovic@ffzg.hr

*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Katedra za hrvatski standardni jezik
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb*

JOSIP STIPAN RELKOVICH

KUCHNIK

U OSIJKU, 1-7-96,

U PRIVIČANI, 1880.

O čemu ćemo govoriti?

- Josip Stipan Relković i njegov *Kućnik*
- fitonimi
 - odabir
 - domaći i posuđeni fitonimi
- sinonimični parovi

Josip Stipan Relković

(Zadubravljje, 1754. – Vinkovci 1801.)

•svećenik, vjeroučitelj, gimnazijski profesor,
pjesnik, prevoditelj, poučni pisac,
jezikoslovac

•djela:

izgubljena

- *Plač slavanskog vojnika nad smrcu besmrtne Marije Terezije*
- *Slavonski pravopis*
- *Latinsko-njemačko-slavonski rječnik*

sačuvana

- *Festiva Salutatio,*
- *Veliki katekizam*
- *Čestitanje godovno*
- ***Kučnik*** (Osijek, 1796.)
jezik: slavonska
štokavska ikavica

KUCHNIK

SHTO SVAKOGA MISECA

PRIKO GODINE:

U POLJU,

U BERDU,

U BASHCSI,

OKO MARVE I XIVADI,

OKO KUCHE, I U KUCHI

CSINITI,

I KAKO ZDRAVJE RAZLOXNO

UZDERKATI IMA,

Iz dugovicsnog Vixbanja starih Kuch-

nikah povadih, i u Slavonskom

Glafu izdade

JOSIP STIPAN RELKOVICH

OD EHRENDORF

Slavne Diakovacske Biskupie Shtaabski Parok
u Vinkovcih.

U OSIKU,

Slovih IVANA MARTINA DIVALT
privilegiratog Knjigotisca.

1 7 9 6.

Struktura *Kučnika*

12 618 deseteračkih stihovanih naputaka na **445** stranica

I. Uvod mojega posla

II. Zadržaj knjige

III. Razdilenje zadržaja

Sičanj	I. Što se u polju radi
Veljača	II. Što se u brdu radi
Ožujak	III. Što se u bašči radi
Travanj	A. Okolo usiva
Svibanj	B. Okolo voća
Lipanj	C. Od obaranja i sičenja drva
Srpanj	D. Okolo cvića
Kolovoz	IV. Što se oko marve i živadi čini
Rujan	A. Okolo marve
Listopad	B. Okolo živadi
Studenj	V. Što se oko kuće i u kući radi
Prosinac	A. Oko kuće
	B. U kući
	VI. Što se glede zdravja paziti ima

Završaj posla

Sve na Četvert izmishanu 1.) rixi,
 Siena Manjak tom Ranom prifixi
 K-tomu shtogod josh umishaj Zobi,
 Od nje Kljufe bolju Snagu dobih;
 Tose vlaxi, i onako daje,
 Rana Konju da bolje priflaje;
 Vishjeputah i Sirakse daje,
 Kad Konj dugo u Shtali postaje:
 Onga cšifi, i tira Skotinu,
 Kadse zapre, shnje Konji poginu;
 Shtogod dajesh, neka cšifto bude,
 Jer Pogani njimah svake ude,
 Od Xivadi nishta Konji neche,
 Sieno s-pod nje nekjimse nemetje;
 Kad s-Umora odbiaju Bokom,
 Nje nehiti napajati Skokom,
 Nitje rani, nit kupati idi,
 Jer stog? Mlogi mertva Konja vidih!
 Vechje vodaj, nek svaki pocfine,
 I, kad zatim dobra Ura mine,
 Onda cšini, shto prie zabranih,
 Podaj Pitje, okupaj, i rani,
 Dan i Nochmu Svezanj 2.) Siena Dili,
 Tako Konji postajuti cšifi,
 Joshjim famo nekrati Cšiftoche,
 Jer pitoma nju Xivina hoche. —
 Gdifu

*Sicska ovla-
xita dajeje.*

*Konji svu
Ranu cšifto
boche.*

*Umornim ni
piti, ni jisti
nedajeje.*

*Dobro Od-
moritim daje-
se Rana, Pi-
tje, i kupaju-
je, ili Zi-
mom gdi je
topla Shtala
peru.*

1.) To jest: od svake Slame po jednak Dio.

2.) Svezanj Siena obicajno: Porcion, ima po 10 fun-
tih; za nashe manje Konje, uz Cšiftochu, dostaje
i po 8 funtih Siena na Obrok.

Ovce (glede Gdifu Ovce flisnite u Polju,
 Vrimenta) do Travu po njem' nepafuchi bolju,
 Matbieva Neg'je Ufiv Pshenice, i Raxi,
 pushtajufe na Nje bash Rana takova nedraxi,
 Pasbu po Sit- Nje bash Rana takova nedraxi,
 vab, ilijimse Vech' Glad tira, da po Sitvah grizu,
 prorastljene Jerjim ondi nie Pustara blizu,
 Sitve xanju, Kudjih bolje prifatjase Jilo,
 i prinashaju. Ili Trava, ili Sieno bilo;
 Tako pafuch posiane Njive,
 Dase koga rad' Kvara nekrive,
 (Pram' Vrimentu, do svetog Mathie
 Jedva Xitom Ovca hodit smie;)
 Za to Vrime, dokju Zelen rani,
 Nochni Obrok njoj Siena nebrani,
 Njimju udilj u Pojati nudi,
 Glad, i Xedju da netërpi, trudi,
 Sol nek' Ovca kamenitu lixe,
 Ta nju kripi, i Nemochi dixe.
 Mlada Janjad, koja jisti ucši,
 Njoj shto Zobi za Ranu prikucši,
 Koju nosi pribitu iz Mlina, 1.)
 Dajoj xvakat nie velika Kina;
 Od Zobife pokripljuje Mlado,
 I na Stolu potroshise rado,
 Il' xivotna ostaje Pamlada,
 Kadjoj godish, ona Kuchu vlada. 2.)
 Lipi

*Obnochjimse
otavno Sieno
daje.*

*Kakose mla-
da Janjad
priranjuje.*

1.) Napole famlivenu, ili faxervnsnu.

2.) Proesapi famo, kojaje Korist Kuchi od Ova-
cah.

Klasifikacija fitonima

1. ratarske kulture

1.1. žitarice (*helda, ječam, kukuruz, melj, pšenica, raž, žito, zob...*)

1.2. prediva (*konoplja, lan*)

2. **povrće** (korjenjače, lisnjače, plodnice, cvjetnjače: *bob, bundeva, karfiol, keleraba, krastavac, kupusnica, lubenica, ločika, sočivo, spinjač...*)

3. **voće**: ("inostransko" (*lemun, naranča*), "kamenito", "koštičato" (*briska, kajsija, trišnja, višnja*) "zrnato")

4. **začinsko i livadsko bilje** (*diteljina, bazovina, kopar,*)

5. **drveće** (*brist, briza, bukvisa, lipa, rast, vrba...*)

6. **grmovi** (*drinak, svib...*)

7. **cvijeće** (*gjurgjic, fiola, jaglac, jergovan, karamfil, liljan, ljubica, ružica, sumbul, tulipan...*)

Klasifikacija fitonima

okus:

Luk, koji je bile ljuske, zove se španjski, i bolji je od čisto crvenog, jerbo je slađi i zdraviji jest, 135, 1.)

miris:

Lorika, ili Lovor Dervo, koje mirisavo lisće ima, i služi za začim jedžekah: Lorberbaum. 227, 1.)

detaljan opis dijelova biljke, npr. **lista:**

Muško duhan poznaje se po simenu, i po listu, dok po nikne; po simenu, jer je sitnie od ostalog; po listu, muško ima svitlozelen, gladak, naokrugao, i mallo brkat list; žensko tavnozelen, debeo, dlakast, ili rutav list; ovoga, tko more, nek ne sadi. 81, 1.)

Sinonimičnost fitonima

„a, b”

kozjak, harpadžik

„a ili b”

borovica ili smrika

grašak poljak – poljačic

grah poljak – grah poljačic; mladim koprivamah – koprive mladane

drinovina – drvo drinovo

loze za povalu – loze povaljuše

Ločika naški; drugačiiie salata tuđim imenom.

str. stihovani tekst

164 Od žalfie, i od majorana, 2.)
pčelam' nie baš poslidnja
hrana,

podrubnica

2.) Das Mutterfrautel.

Zahvaljujem na
strpljivosti i
pozornosti!

Bernardina Petrović

JOSIP STIPAN RELKOVICH

KUCHNIK

U OSIJKU, 1879. g.

U. PRIVLAKI, 1880.

Hvala na pozornosti!

**FITONIMI U
KUĆNIKU
JOSIPA STIPANA
RELKOVIĆA**

prof. dr. sc. Bernardina Petrović
bernardina.petrovic@ffzg.hr

*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Katedra za hrvatski standardni jezik
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb*

JOSIP STIPAN RELKOVICH

KUCHNIK

U OSIKU, 1-7-9 6,

U PRIVLAKI, 1880.